

κατορθώση να μὴν ἐπειρρασθῆ στὴν ὁδὸ τῆς ἀρνητικῆς καὶ θετικῆς δράσεώς του, οὔτε ἀπὸ τις ὁμάδες τῶν ἀναρχικῶν, οὔτε τῶν Ἰακωβίνων, ἀλλὰ χωρὶς καὶ νὰ μπορέσῃ, ἐξ ἄλλου, ν' ἀποφύγῃ τὴν κατὰ μέγιστο μέρος ἐπίδρασι τοῦ Louis Blancί καὶ τῶν ἐκτὸς τοῦ ρεαλισμοῦ καὶ τῆς ψυχρᾶς πολιτικῆς παρατηρήσεως, δοξασιῶν του.

Ἡ κατάστασις αὐτὴ καὶ ἡ πολιτικὴ τότε ζύμωσις καὶ συγχώνευσις ὡς εἰς κρατῆρα τῶν διαφόρων ἰδεολογικῶν ἀντιλήψεων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χωρὶς σταθερὸ πολιτικὸ κέντρο καὶ κατεύθυνσι, ἔφερε στὸ μέσο τῆ πολιτικῆ κραυγῆ «ὡς ἀποκεντρώσουμε τὴν Γαλλία», καὶ ὀλίγο κατ' ὀλίγο ἐδημιούργησε τὴν ἰδέα τῆς Commune, ἡτοί τῆς ἐνώσεως τοῦ ἔθνους διὰ τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων μὲ τὴν ἀποκέντρωσι τῆς διοικήσεως καὶ τὴν αὐξησι τῆς σπουδαιότητος κάθε κατ' ἰδίαν Κομμούνας (Κοινότητος—Δήμου). Ἐκάστη Κομμούνα θὰ περιεβάλλετο μὲ μεγάλη ἐξουσία ἀσκήσεως τῶν Κυβερνητικῶν καὶ ἐν γένει Κρατικῶν λειτουργειῶν καὶ θὰ ἦτο ἀνεξάρτητη ἢ μία τῆς ἄλλης, ἀνεξέλεγκτη δὲ εἰς τις περισσότερες περιπτώσεις ἀπὸ τὴν Κεντρικὴν Κυβέρνησι. Ἡ τελευταία δὲ θὰ εἶχε ὅσον τὸ δυνατόν περιορισμένα καθήκοντα καὶ θὰ ἦταν μᾶλλον ρυθμιστὴς καὶ ἐπόπτης τῆς λειτουργίας τῶν κατ' ἰδίαν ἀνεξαρτήτων κα' αὐτοτελῶν δημοσπόνδων Κρατῶν (Communes). Τὸ ὅλο δὲ πολιτεῖμα θὰ ἦτο μία Ὁμοσπονδία Πολιτειῶν καὶ ὄχι ὁμοσπονδιακὴ πολιτεία, ἢ μᾶλλον μία ἔνωσις πολιτειῶν, ἐμφανιζομένη ἐξωτερικῶς μόνον ὡς μία ἄθροια δύναμις.

Τὸ Κρατικὸ αὐτὸ σχέδιον ἀντεπεκρίνετο πλήρως τότε πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς, ποῦ διήρχετο ἡ Γαλλία, ἦτο δὲ καρπὸς τῶν διαφόρων ἀπαιτήσεων ὄλων τῶν πλειοψηφουσῶν μερίδων τοῦ λαοῦ τῶν κατ' ἰδίαν πόλεων.

Ἡ Γαλλικὴ τότε πόλις ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατ' ἐξοχὴν δημοκρατικῆς, ἔτσι δὲ διὰ τῆς ἀποκεντρώσεως αὐτῆς καὶ τῆς οὐσιαστικῆς τῶν ἀποσπάσεως ἀπὸ τὸ κέντρον τῶν Βερσαλλιῶν, θὰ μπορούσαν νὰ αὐτοδιοικούνται κατὰ δημοκρατικὸν τρόπον, πρᾶγμα ποῦ δὲν ἐπέτρεπε τὸ Κέντρον τῶν Βερσαλλιῶν, τὸ κατ' ἐξοχὴν μοναρχικὸ καὶ ἀπολυταρχικῶς συγκεντρωτικόν.

Πλὴν τούτων τὸ σπουδαιότερον ἦτο ὅτι τὸ Σοσιαλιστικὸν κόμμα εὐνοοῦσε μία τέτοια ἀποκέντρωσι, σύμφωνον πρὸς τὰς ἀρχάς του, ἀλλὰ καὶ τὸ συμφέρον του, διότι ἔτσι θὰ μπορούσε εἰς τὰς κατ' ἰδίαν πόλεις καὶ τὰ χωρία καὶ ὅπου ἡ συνθήκη εἶχαν ὀριμασθεῖ ἢ τὰ πράγματα ἐπέτρεπον, νὰ φέρῃ διὰ τῆς Κομμούνας τὴν Κοινωνικὴν Ἐπανάστασι. Ἐξ

ἄλλου δὲ οἱ Ριζοσπάστες Δημοκρατικοί, ἀπογοητευμένοι ἀπὸ τὴν Ἐθνοσυνέλευσι, ποῦ ἐπρόδωσε τὴν ἐπανάστασι, καὶ ἐπιρραζόμενοι, καθ' ὃ ἐπαναστατικὸν Κόμμα, ἀπὸ τοὺς σοσιαλιστάς, ἐπεδοκίμαζον τὸ σύστημα τῆς Κομμούνας καὶ ἐμφαντικὰ ὑπεστήριζον τὴν σπουδαιότητα καὶ χρησιμότητα αὐτοῦ.

Τὸ σύνθημα τῆς ἰδρύσεως τοῦ νέου αὐτοῦ Κρατικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ ἔδωσε ἡ Φρουρὰ τῶν Παρισίων τὸν Φεβρουάριον 1871, ἐκλέξασα ἐξηκονταμελῆ διοικητικὴν Ἐπιτροπὴν γιὰ τὴν διοίκησι τῆς πόλεως καὶ τὴν ἀμυνά τῆς κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν καὶ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Τιέρσου.

Ἡ τελευταία, ἐν συννενοήσει μὲ τοὺς Βοναπαρτιστάς στρατηγούς, ἐπειράθη νὰ καταπνίξῃ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς τῆς ἐξεγέρσεως, ἀξιώσασα τὴν παράδοσι τοῦ πυροβολικοῦ τῆς πόλεως. Ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἀπέτυχε καὶ τὸ Παρίσι ἔκτοτε ἔμεινε στὰ χέρια τοῦ νικηφόρου λαοῦ. Οἱ πλεονριζοσπαστικοὶ τότε ἀπαιτοῦσαν ἐκ τῶν πραγμάτων πειὰ τὴν πλήρη κατὰληψιν τῆς ἐξουσίας. Καὶ πραγματικὰ: Τὴν 26 Μαρτίου, γενομένων ἐκλογῶν, ἐξελέγη ἕνα Γενικὸν Συμβούλιον ἀπὸ 90 μέλη ὡς Κυβέρνησις τῆς πόλεως. Τὸ Συμβούλιον αὐτὸ ὠνομασθὲν «Κομμούνα» συνεκροτήθη καὶ ὀργανώθη σὲ Σῶμα, ἀνέθεσε εἰς διαφόρους Ἐπιτρόπους τὶς διάφορες Κυβερνητικὰς λειτουργίας καὶ ὑπηρεσίας, υἱοθέτησε τὴν ἐπαναστατικὴν τακτικὴν καὶ ἐδέχθη ὡς ἔθνικόν Σύμβολον τὴν κόκκινον σημαία τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἔτσι ἐγκαθιδρύθηκε ὀριστικὰ ὁ νέος αὐτὸς πολιτικός, οἰκονομικός καὶ κοινωνικός ὀργανισμός, ὅστις ὅσον εἶχε προορισθῆ νὰ παίξῃ ρόλον στὸ κεφάλαιον τῶν κοινωνικῶν μεταβολῶν, τὶς ὁποῖες ἐγνώρισεν ὁ Κόσμος.

Βεβαίως σαυτὴ τὴν ἄμεση καὶ κάπως ἀκαιρὴ ἐνέργεια τοῦ ἐργατικοῦ Παρισιοῦ λαοῦ συνετέλεσε κατὰ πολὺ καὶ αὐτὴ αὐτὴ ἡ Κυβέρνησις τοῦ Τιέρσου καὶ ἡ τακτικὴ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἢ ὁποῖα συνέκειτο, ὡς προείπαμε, ἀπὸ ὅλες τῆς φατρίες τῶν Κυβερνουσῶν τάξεων, ποῦ εἶχον ἐνωθῆ ἐπὶ τὸ αὐτὸ γιὰ νὰ συντρέψουν τὴν ἐξέγεσιν τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ. Βεβαίως δὲ ἀφοῦ ἐμπόδιον μέγα τῶν ἀντεπαναστατικῶν σχεδίων τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἦτο τὸ ὀπλισμένον Παρισινὸν προλεταριάτον, ἐπεδίωξε ἡ ἠνωμένη αὐτὴ ἀνίδρασις τὴν μὲ κάθε θυσία ἐξόντωσι τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ ἐχθροῦ τῆς. Οἱ Ὑπουργοὶ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἐθνικῆς ἀμύνης δημοσίᾳ διὰ τοῦ τύπου τῶν διεκήρυσσον ὅτι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς τους ἦταν ὁ Παρισινὸς λαὸς καὶ αὐτοῦ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, ποῦ εἶχε πατήσῃ τὸν πόδα του ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς πατρίδος τους Γαλ-

λας! Ο Βίσμαρκ και οι περι αυτόν ηγάλλοντο, βέβαια, εκ της γνώμης αυτής των Γάλλων συναδέλφων των, εν τῷ κρυπτῷ δὲ ἦσαν σὲ συνεννόησιμαζύ τους, καίτοι σὸ φανερὸ ἐνόπλιος πολέμιοι. Τοὺς παρεῖχον δὲ ἄλλην τους τὴν ὑποστήριξι εἰς τὸ νὰ ἐδραιωθοῦν καὶ ἔτσι νὰ ἐπιτύχουν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν κατάπνιξι τῆς ἐπαναστάσεως, ποῦ ἦτο παγκόσμιος κίνδυνος, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν σύναψι τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποία θὰ τοὺς ὑπηγόρευσε ὁ Βίσμαρκ, ὅπως καὶ δεικνύει τὸς τὴν ὑπηγόρευσε.

Ὁὕτω ἢ εἰς θάνατον καταδίκη τοῦ Blangui καὶ τοῦ Flourens, ὁ φόρος ἐπὶ ἐκάστου ἀντιτύπου τῶν φιλελευθέρων ἐκδόσεων, ἡ κατὰσχῆσι καὶ ἡ παύσις τῶν δημοκρατικῶν ἐφημερίδων, ἡ ἐπανακήρυξις τῆς πολιτορχίας ὑπὸ τοῦ Raticao, ὁ διορισμὸς τοῦ ἱμπεριαλιστοῦ Valentin ὡς διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας καὶ τοῦ Ἰησοῦ του D' Aurelles de Paladine ὡς ἀρχηγοῦ τῆς Φρουρᾶς τῶν Παρισίων, ἡ ἄρισις τοῦ Χρῆστωστασίου καὶ λοιπὰ Κυβερνητικὰ πολιτικὰ καὶ διοικητικὰ μέτρα, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν πρόσθεν, ἦσαν ἀρκετοὶ συντελεστοὶ προελθόντες ἀπὸ τὴν Κυβέρνησι, οὐτινες παρατιθέμενοι πρὸς τοὺς ἄλλους σπουδαιότερους παράγοντας, τοὺς προελθόντας ὡς ἐν ἀρχῇ ἐξεθέσαμεν, ἦσαν ἀρκετοὶ εἰς τὸ νὰ προδῇ ὁ λαὸς στὴ σύστασι τῆς ἐπαναστατικῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς του καὶ νὰ βιβθῇ ἔτσι σὸ στάδιο τῶν κρίσιμων ἀγώνων τῆς πάλης τῶν τάξεων καὶ τὸν ἐμφύλιον σπαρταγμὸν, τὸν ὁποῖον ἐπροκάλεσε καὶ ἐπεδίωξε συστηματικὰ, ἀλλὰ καὶ ἐπετάχυνεν ἡ ἀντεπαναστατικὴ Κυβέρνησις, νομίζουσα ὅτι οὗτος θὰ κατέληγε ὑπὲρ τῶν σκοπῶν καὶ σχεδίων τῆς.

Βεβαίως ὁ ἐμφύλιος πόλεμος εἶναι ἀντικειμενικὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐξελίξεως τῆς ὑφισταμένης πάλης τῶν τάξεων, ἀλλ' ὅπως προηγουμένως ἐδέχθημεν δὲν εἶναι ἀνεπιρρέαστος τῶν ὑποκειμενικῶν στοιχείων καὶ ἔστω καὶ τῆς θελήσεως ἀκόμη τῶν ἀνθρώπων, τῆς προερχομένης ὁμως πάντοτε ἐξ ὀρισμένων ὀλιστικῶν συνθηκῶν. Ἐπομένως καὶ ὁ πόλεμος τῆς Κομμουνᾶς ἴσως θὰ ἀνεστέλετο ἐπὶ τι ἢ ἐπὶ πολὺ χρονικὸ διάστημα, ἐὰν δὲν ἤρχιζε τὴν ἐναρξί τῆς ἐνόπλου πάλης αὐτῆ ἢ ἴδια Κυβέρνησις τοῦ Τιέρσου. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ λαὸς τῶν Παρισίων διετήρει «νομίμως» τὴν ἐπανάστασι τοῦ Σηβρίου, ἡ δὲ Ἐθνοσυνέλευσις, θέλουσα νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν Μοναρχίαν παρέβαινε τὰς ἐντολὰς τῆς ἐπαναστάσεως, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἤλκε τὴ νόμιμή τῆς ὑπαρξί μετὰ τὴν ἐπαναστατικὴν δικαίαν διάλυσιν τοῦ Corps Legislatif τοῦ 69, δὲν εἶχε κἂν ἀνάγκην νὰ προδῇ εἰς ἐπανάστασι κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως, τὴν ὁποία ἐξεπροσώπει. Τὸ μόνον γιὰ τὸ λαὸ ὀρθό, νόμιμο ἀλλὰ καὶ σκόπιμο, θὰ ἦτο νὰ διαλύσῃ τὴν Ἐθνοσυνέλευσι αὐτῆ ὡς ἀντεπαναστατικὴν, ὡς ἐκτραπέισαν τοῦ σκοποῦ

τῆς καὶ ὡς παραβλέψασαν τὴς ἐντολὰς τῆς ἐπαναστάσεως ἀπὸ τὴν ὁποία ἤλκε, ὡς εἶπαμε τὴν ὑπόστασι καὶ τὰ δικαιώματά τῆς. Ἐφ' ὅσον ὁμως ὁ λαὸς δὲν ἐπραξε τοῦτο ἐγκαίρως, ὡς προσεπάθησε μεταγενεστέρως διὰ τῆς ἀτυχοῦς ἐκστρατείας κατὰ τῶν Βερσαλλίων, ἔδωκε δὲ διὰ τῆς παθητικῆς του στάσεως καιρὸ στὴ Κυβέρνησι νὰ ἐτοιμασθῇ γιὰ τὴν ἐναρξί τῆς ἐπιθέσεως, μοιραίως ἢ ἐπιθεσις καὶ ἢ διεύθυνσις τῶν ἀπιχειρήσεων καὶ ἐπομένως ἢ νίκη ἐδόθηκε στὸν Τιέρσον. Ἐτσι μοιραίως πλέον ὡς προείπομεν, ὁ ἀπεσταλμένος τοῦτου Vinois ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων του ἐβάδισε πρὸς κατάληψιν τῆς Μοντμάρτης καὶ αἰχμαλωσίαν τοῦ πυροβολικοῦ. Καὶ ναὶ μὲν τὸ σχέδιον αὐτὸ ἀπέτυχε χάρις στὴν ἐπαναστατικὴ συνειδησι τῶν στρατευμάτων, ποῦ ἀντὶ νὰ πυροβολήσουν κατὰ τοῦ ἀόπλου λαοῦ, προτιμήσανε νὰ τουφεκίσουν τοὺς Βοναπαρτιστάς στρατηγούς τους, Lacompte καὶ Thomas, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα μένει ἀναλλοίωτο: Ὅτι δηλ. ὁ Thiers ἤρχισε τὴς ἐχθροπραξίαις, τὴς ὁποίας ἐπανάλαβε κατὰ τὴν 2αν νικηφόρο ἐκστρατεία του κατὰ τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων. Ἡ ἐκστρατεία αὐτῆ ἔλαβε χώραν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 71, ὁπότε περὶ ὁ Thiers εἶχε ἐτοιμησθῇ ἐν τῷ μεταξύ, εἶχε ὀργανωθῇ καὶ εἶχε συμπληρώσει τὴς δυνάμεις του ἀπὸ τοὺς ἐν τῷ μεταξύ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἀπολυθέντας αἰχμαλώτους πρὸς τὸν σκοπὸ τῆς καταπνίξεως τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς ἐμπεδώσεως τοῦ κύρους τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἡ ὁποία θὰ ἐξυπηρέτη μετὰ τὴν εἰρήνην, ποῦ ἤθελε νὰ κλείσῃ, τὰ ἱμπεριαλιστικὰ συμφέροντα τῶν νικητῶν Γερμανῶν.

III. ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΑΣ

Ἐν τῷ μεταξύ ἡ Κομμούνια παραμείνασε ὀλίγες ἐβδομάδες, ἐξετέλεσε τὸ πολιτικὸ, οἰκονομικὸ καὶ κοινωνικὸ ἔργο τῆς κατὰ δύναμιν.

Σὲ κάθε ἐπανάστασι σημειώουσιν μιὰ προσθετικὴ φάσι στὸν ἀγῶνα τῶν Τάξεων, ἡ ἐπαναστατικὴ Τάξις κκαταλαμβάνει τὴ πολιτικὴ ἐξουσία καὶ δι' αὐτῆς ἐπιβάλλει ἀλλὰ καὶ στηρίζει καὶ ὀργανώνει τὸ πολιτικὸ, οἰκονομικὸ καὶ κοινωνικὸ κκινούργιο καθεστῶς τῆς. Ἐτσι καὶ ἡ Κομμούνια διὰ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ποῦ περιήλθε στὰ χέρια τῆς, ἔπρεπε νὰ στηρίξῃ τὴν ὀργάνωσι τῆς χώρας καὶ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν διαφόρων διαταγμάτων, τὰ ὁποία εἶδον τὸ φῶς εἰς τὴν Journal Officiel τῆς.

Τὸ πρῶτον, βέβαια, μέλημα τοῦ νέου αὐτοῦ ὀργανισμοῦ, ἦτο νὰ ὀργανωθῇ ὁ ἴδιος εἰς Σῶμα. Καὶ πραγματικὰ ὀργανώθη εἰς τοιοῦτον, ἀποτελεσθὲν ἀπὸ Συμβούλιον (Κυβέρνησιν) Δημοτικῶν Συμβούλων, διὰ

καθολικῆς ψηφοφορίας ἐκλεγέντων, ὑπευθύνων πρὸς τὸν λαὸν καὶ ἀνακλήτων ὑπ' αὐτοῦ. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ νέος αὐτὸς ὀργανισμὸς ἦτο κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωπος τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἀπετελέσθη κατὰ πλειοψηφίαν ἀπὸ ἐργάτες ἢ ἀνεγνωρισμένους διακοητικούς ἀντιπροσώπους τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἡ πολιτικὴ σύνθεσις τῆς Κομμουνῆς ἀπετέλει ἓνα Σώμα Συμβουλίων (εἶδος Σοβιέτ) καὶ ὄχι κοινοβουλευτικὸν τοιοῦτον, ποῦ εἶναι ὁ ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τοῦ πολιτεύματος τῆς μπουρζουαζίας, δηλ. τῆς δημοκρατίας — αἰρετῆς ἢ Βασιλευομένης — καὶ συνεπῶς τῆς Δικτατορίας τῆς ἐπὶ τῶν ἄλλων κοινωνικῶν τάξεων καὶ ἰδίᾳ τῆς ἐργατικῆς. Ἐφ' ὅσον δὲ πάλιν ἡ Κομμούνα ἦτο ἓνα συγκεντρωτικὸ Συμβούλιο ἀσκήσεως ἐξουσίας μιᾶς τάξεως, συνεκέντρωσε, κατ' ἀναπόφευκτο πολιτικὴ ἀνάγκη, στὰ χέρια τῆς τῆν τε νομοθετικῆ καὶ ἐκτελεστικῆ ἐξουσίας, πλὴν τῆς δικαστικῆς, τὴν ὅποιαν ἤσκουν αἰρετοὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ δικασταί. Τὸ θεμελιῶδες ὅμως λάθος τῆς Κομμουνῆς ἦτο ὅτι ἐπέτρεψε καθολικὴ ψηφοφορία καὶ ἔτσι ἔδωσε συμμετοχὴν ἐπὶ τῆς κατάρτισι καὶ διοικήσει τοῦ Κράτους εἰς τὴν ἀντεπαναστασιν. Μία δικτατορία μιᾶς τάξεως, ὅπως ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ Κομμούνα ἐπὶ μεταβατικῆ περιόδῳ τῆς μέχρι τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ τὸν ὅποιον ἐξεπροσώπει, ὀφείλει νὰ εἶδῃ συμμετοχὴν ἐπὶ τῆς δικτατορίας μόνον στοὺς ἀνήκοντας ἐπὶ τῆς δικτατορίας τάξῃ ἢ στοὺς διανοητικούς ἀντιπροσώπους τῆς τάξεως αὐτῆς, ποῦ ἐκπροσωποῦν τὰ κοινωνικὰ ἰδεώδη τῆς. Ἡ Κομμούνα ὅμως δὲν ἀντελήφθη τὴν ἀπλὴν αὐτὴ ἀλήθειαν καὶ ἔτσι ἔγινε μόνον σύστημα πολιτικῆς διοικήσεως, σκοπούσης τὴν οικονομικὴν καὶ κοινωνικὴν χειραφέτησιν τῶν μαζῶν, καὶ ὄχι, ὡς ὀφείλει, ὄργανον καὶ μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τῆς χειραφετήσεως αὐτῆς.

Ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ὅμως σημεῖα τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς δράσεως, μᾶς ἔδωσε ἡ Κομμούνα σπουδαῖα καὶ σοφὰ διδάγματα. Ἐτσι εἰς τὴν «Journal Officiel» τῆς, εἶδον τὸ φῶς σπουδαῖα διατάγματα πολιτικά, οικονομικά καὶ κοινωνικά, ἀνάμεσα στὰ ὅποια πρωτεύοντα ρόλο κατέχουν τὰ ἀκόλουθα:

1) Ἡ διακήρυξις ὅτι οἱ ὑπαίτιοι τοῦ πολέμου θὰ ἐπλήρωναν ὅλες τὰς εὐθύνες καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ βάρη. Ἡ διακήρυξις αὕτη ἂν καὶ ἐστηρίχθηκε, ὅπως εἶναι φανερό, ἐπὶ τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν ὅτι κάθε πόλεμος εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ὑφισταμένης πάλης τῶν τάξεων καὶ τοῦ ἀδιεξόδου εἰς τὸ ὅποιον ὀδηγεῖ τὰ ἀντιμαχόμενα Κράτη ἢ ἀδυναμία των λόγῳ τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος νὰ λύσουν τὰς οικονομικὰς διαφωνίας τους, μόνον ταῦτα δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ θεωρηθῇ μία ἀξίωσις τῆς ἐργατικῆς τά-

ξεως ἀπὸ τὰς περιεχομένας εἰς τὸ Μίνιμουμ πρόγραμμα τῆς δράσεως τῆς. Αὐτὸ ὅμως δὲν συμβιβάζεται μὲ μίαν περίοδον ὅπως εἶναι τῆς Κομμουνῆς, δηλαδὴ μὲ τὴν περίοδον τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, τὴν περίοδον τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ καπιταλισμοῦ εἰς τὸν κομμουνισμόν, τὴν περίοδον τοῦ στρατιωτικοῦ καλουμένου κομμουνισμοῦ. Κατὰ τὴν ἐποχὴ αὕτη πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται τὸ μᾶξιμουμ πρόγραμμα τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἀδιάφορον ἐὰν ἢ περιστάσεις πολλὰς φορὰς θὰ ὀδηγήσουν εἰς προσωρινὰς ὑποχωρήσεις καὶ προσωρινὴν ἐπομένως ἐφαρμογὴν μερικῶν ἀπαιτήσεων τοῦ μίνιμουμ προγράμματος.

Μόνον εἰς τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα, ποῦ ζοῦν καὶ θροῦν μέσα στὰ καπιταλιστικὰ κράτη, εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῇ τέτοια διακήρυξις, ὡς μία πρόσκαιρος ἀπαίτησις, ἢ καὶ πολιτικὴ ἔστω μανούβρα, τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Γι' αὐτὸ στὰ περισσότερα ἐπαναστατικὰ κόμματα, ἀποτελεῖ σήμερον ἢ διακήρυξις αὕτη τὸ κυριώτερον τῶν πολιτικῶν συνθημάτων τοῦ προγράμματος minimum, τοῦ ὁποῦ ἢ ἐπιδίωξις καὶ ἐφαρμογὴ εἶναι δυνατὴ μέσα εἰς τὸ καπιταλιστικὸ καθεστῶς.

2) Ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν χωρικῶν ἀπὸ τοὺς παρασίτους ὑπαλλήλους τοῦ Κράτους, τοὺς ὁποῦς τὸ σχετικὸν διάταγμα μετέδρασε ἀπὸ διορισμένους καὶ ἐξαρτωμένους ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, εἰς αἰρετοὺς ὑπὸ τῶν χωρικῶν, δοσιλόγους καὶ ὑπευθύνους πρὸς αὐτοὺς. Ἐτσι δὲ οἱ χωρικοὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἐπὶ τῆς παγκόσμιον ἱστορίας μετεβλήθησαν διὰ τῆς εὐεργετικῆς αὐτῆς διατάξεως ἀπὸ ἀρχόμενοι, εἰς ἀρχοντας ἀμα καὶ ἀρχμένους, καὶ ἐδιδάχθησαν γιὰ πρώτη φορὰ ὅτι μποροῦν νὰ ἔχουν ἐνδιαφέρον γιὰ τὰ κοινὰ δημόσια πράγματα καὶ τὴν πολιτικὴν ζωὴν, ἀπὸ τῆς ὁποίας εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ξένοι, καθὼ κατ' ἐξοχὴν ἀσκεπτα καὶ ἀδιάφορα κοινωνικὰ στοιχεῖα, ἐπιρρεαζόμενα μόνον ἀπὸ τὰ μεγάλα καὶ ἀσυνήθη κοινωνικὰ γεγονότα, ὅποτε τότε εἶναι κατ' ἐξοχὴν πάλιν οἱ ἐκπροσωπευταί τοῦ συντηρητισμοῦ καὶ τῆς ἀντιδράσεως.

3 καὶ 4) Ἡ ἀντικατάστασις τῶν φανατικῶν καὶ ἀμαθῶν παπᾶδων ὑπὸ νεωτεριστῶν διδασκάλων, ἔτσι δὲ ἡ ἐκλαϊκευσις τῆς Παιδείας. Ἡ Παιδεία ἐκτὸς τῶν ἀπείρων τῆς ἀνθρωπιστικῶν, κοινωνικῶν καὶ ἀτομικῶν ἀγαθῶν, φέρει καὶ ἰσχυροποιήσει καὶ βελτίωσι τῶν δημοκρατουμένων πολιτευμάτων, ὅσον καὶ κλονισμὸν ἐπὶ τὴν θεῖαν χάριτι βασιλείαν. Ἐτσι ἡ τελευταία ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀντικειμενικοὺς λόγους τῆς διανοητικῆς τῆς συνθέσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὑποκειμενικὰ ἐλατήρια συμφέροντος καὶ ὑπολογισμοῦ, εἶναι ἐχθρὰ καὶ πολέμιος καθὼ ἀναπτύξεως καὶ πνευματικῆς χειραφετήσεως τῶν λαῶν. Ὁ δὲ κλήρος, ὁ πάντοτε στήριγμα, ἀλλὰ καὶ ἐνδοσούμενος καὶ ὄργανον καθὼ ἀντιδραστικῆς Βασιλείας ἢ καὶ καθὼ

Δικτατορίας μίαν ἀντεπαναστατικήν κοινωνικήν τάξεως, κατέχει στήν Ιστορία κατὰ περιόδους ἐναλλάξ τὸ δίκαιον, τὸ παιδείαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν ὡς ὄργανισμὸν καὶ δύναμιν, ἀναλόγως τῆς θαυμασίας κατὰ καιροὺς καταπτώσεώς του ἀπὸ σταθμοῦ εἰς σταθμὸν, μέχρις ὅτου καθε προοδευτικὴ ἐπανάστασις τὸν ξεπετάει ἀπὸ καθε του χαράκωμα, μία δὲ κοινωνικὴ ἐπανάστασις καὶ ἀπὸ τὸ τελευταίον του αὐτὸ καταφύγιον. Καὶ ὄντως εἰς τὴν Κομμούναν ἐπηκολούθησε, ὡς ὄφειλε, ὁ χωρισμὸς τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ Κράτους καὶ ἡ κατάργησις τῶν ἐκκλησιῶν ὡς νομικῶν προσώπων, ἡ ἀποστολὴ δὲ τῶν παπάδων εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἐργασίαν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ κλήρος μὴ ἔχων περιουσίαν καὶ δύναμιν δὲν μποροῦσε ν' ἀντιτίθεται στῆ θέλησιν τοῦ λαοῦ, οὔτε νὰ κατεργάζεται τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ ἐκπεσόντος καθεστῶτος, μετὰ τὸ ὅποιο εἶχε συνδέσει τὸν ἑαυτοῦ καὶ τὴν τύχην του.

5) Ἡ παραγραφὴ τῶν ἐνυποθήκων χρεῶν καὶ ἡ ἐξάλειψις τῶν ὑποθηκῶν, ποῦ ἐπνίγαν τὴν λαϊκὴν καὶ μεσαίαν τάξιν, καὶ ἡ ἐξόντωσις τῶν τοκογλόφων. Καὶ ἄλλοτε «ἐν μιᾷ νυκτὶ ἀφείλον τοὺς ὄρους» ἐπὶ Σλόβονος, ἀλλ' ἐπανήλθον καὶ πάλιν οἱ μισοὶ πλάκιοι «ὄροι» καὶ ὑφίστανται μέχρι καὶ σήμερον, μεταβληθέντες μόνον εἰς χαρτίνους, ὅταν ὁ ἀναπόφρευκτος νόμος τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας ἀφέθη ἐλεύθερος νὰ λειτουργήσῃ. Ἐδῶ ὅμως στῆ Κομμούναν, ἐφ' ὅσον ἡ ἰδιοκτησία δὲν ἀλλάξε μόνον μορφήν, ἀλλ' ἐπρόκειτο νὰ καταργηθῆ ὡς τοιαύτη ὑπὸ τὴν ἔννοια τῆς ἀτομικότητος καὶ νὰ μεταβληθῆ σὲ κοινωνικὴν, γὰρ ν' ἀνταποκρίνεται ἔτσι στὸ θεώρημα, καθ' ὃ ἡ παραγωγὴ εἶναι ὄχι ἀτομικὴ, ἀλλὰ κοινωνικὴ λειτουργία, ἀσφαλῶς δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐπανεέλθῃ τὸ κατὰ τὴν καθεστῶς τῶν χρεῶν. Πολὺ πιθανὸν νὰ ἠναγκάζετο, ἐάν ἔμενε ἡ Κομμούναν, νὰ φανῆ ὀπισθοδρομοῦσα σὲ μερικὰς περιστάσεις γιὰ τὴν ἐν λεπτομερείαις ἐφαρμογῇ τοῦ καθολικοῦ τῆς οἰκονομικοῦ προγράμματος, ὅπως συνέβη σήμερον στῆ Ρωσίαν, αὐτὸ ὅμως θὰ ἦτο προσωρινὸς καὶ ἀναγκαστὸς ἐλιγμὸς τῆς μεταδρατικῆς περιόδου τοῦ στρατιωτικοῦ Κομμουνισμοῦ τῆς Δικτατορίας τοῦ Προλεταριάτου, γιὰ τὴν εὐκολοτέρα μετάβασι πρὸς τὴν περίοδον τοῦ Κομμουνισμοῦ, τῆς δριστικῆς δηλ. ἐφαρμογῆς τοῦ οἰκονομικοῦ, πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ προγράμματος τῆς νέας φιλοσοφικο-οικονομικο-κοινωνικῆς θεωρίας, τὴν ὅποια θέλει ἐπικληθεῖσθαι ἡ Ἐργατικὴ τάξις, ὡς μόνον τάξις παραγωγικὴ, καλουμένη ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν καθολικὴν ἀνάγκην νὰ διαδεχθῆ τὴν μπουρζουαζία ὡς κυρίαρχον τάξιν, ὅπως αὐτὴ διεδέχθη τὴν Ἀριστοκρατίαν, στῆ πο-

λιτικῇ, οἰκονομικῇ καὶ κοινωνικῇ διεύθυνσιν, τῆς παγκοσμίου ὅμως καὶ ἐνιαίας Κοινωνίας, τῆς Σοσιαλιστικῆς δηλ. Κοινωνίας.

6) Κατάργησις τῆς νυκτερινῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν. Αὐτὴ ἡ κοινωνικὴ προνοία διάταξις εὔρε μισητὰς καὶ τοὺς ἀπὸ καθέδρας σοσιαλιστὰς καὶ τὰς συγχρόνους νεωτεριστικὰς καλουμένας νομοθεσίας, ἔθιξε δὲ καὶ τὴν χορδὴν, ἀνευ ὅμως ἀποτελέσματος, καὶ αὐτῆς τῆς περιφρονητικῆς ἐκμεταλλευτικῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ἡ διαφορά ὅμως ἐγκνείται ὄχι στὸ ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ στὸν σκοπὸν καὶ στὸν κοινωνικὸν χαρακτῆρα τοῦ νομοθετήματος. Ἡ κατ' ἐξοχὴν Ἐργατικὴ Κομμούναν, ἀποδίδουσα μεγίστη σημασίαν στῆ Κοινωνικὴ λειτουργία τῆς παραγωγῆς, ἀλλὰ καὶ ἀμυνομένη ὑπὲρ τῶν παραγωγέων, ὡς μελῶν τῆς παραγωγῆς Κοινωνίας καὶ συντελεστῶν τῆς λειτουργίας αὐτῆς, ὄχι δὲ χάρι καὶ τόσον στὶς ἀνθρωπιστικὰς ἰδέας, ἀπὸ τὴν ὅποιες ὅμως ἀναμφισβητήτως καὶ ἀνεφορεῖτο, ἀπήλλαξε ἕνεκα τῶν λόγων αὐτῶν τοὺς ἐργάτας ἀπὸ νυκτερινῆς ἐργασίας. Ἄλλωστε εἶναι ἀνθρωπίνως ἀδύνατον νὰ νομισθῆ ὅτι ἀπὸ μιᾶ καθαρῆς Ἐργατικῆς Κυβέρνησις, δὲν θὰ ἐλαμβάνετο πρόνοια γιὰ τὴν τάξιν ποῦ ἐξεπροσώπει. Οἱ μισηταὶ ὅμως τοῦ μέτρου αὐτοῦ ἐξ ἐναντίου ὀργήθησαν ὄχι ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς, ἀφοῦ δὲν τοὺς δέχονται, θεωροῦντες τὴν παραγωγὴν, ὅπως τὴν ἐξετάζει ἡ σημερινὴ ἀστικὴ Πολιτικὴ Οἰκονομία, δηλ. ἀτομικὴν λειτουργίαν καὶ οὐχὶ κοινωνικὴν, οὔτε καὶ ἀπὸ φιλανθρωπίαν, ὅσον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν κοινωνικὴν ἐπανάστασιν διὰ τῆς βελτιώσεως τῆς θέσεως καὶ καταστάσεως τῶν ἐργατῶν καὶ ἔτσι τῆς διατηρήσεως εἰς αὐτοὺς τῶν ἀτομιστικῶν μικροαστικῶν ἀντιλήψεων, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν εἶναι δυστυχῶς ἀπηλλαγμένοι καὶ ἀνεπιρρέαστοι οἱ ἐργάτες καὶ σήμερον ἀκόμη, παρ' ὅλη τὴν ἔντανον φάσιν ποῦ διέρχεται τὸ παγκόσμιον κοινωνικὸν κίνημα.

7) Ἡ ὑποβολὴ τῶν διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν ἀρχόντων ὑπὸ τὴν ἐκλογὴν τοῦ λαοῦ, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐπίσης ἦσαν ἀνκλήτοι καὶ πρὸς τὸν ὅποιον ἐλογοδότουσαν, Ἡ τυραννία ἔτσι καὶ ἡ διαφθορὰ τῶν τοιούτων ἀρχόντων θὰ ἔπαυε ὡς διὰ μαγείας. Βεβαίως δὲ ἡ σκεπτομένη πλειοψηφία τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι ἐκείνη ποῦ θὰ διώριζε ἢ θὰ ἔπαυε ἕναν ὑπάλληλον ὀργωμένη ἀπὸ ἄλλον ὑπολογισμόν, παρὰ τὸ γενικὸ καλὸ καὶ συμφέρον. Κάθε μέτρο σημερινὸ περὶ μονιμότητος ἢ ἰσοβιότητος ἑνὸς ὑπαλλήλου εἶναι μία προσπάθεια ποῦ εἶναι καταδικασμένη νὰ καταλήγῃ πάντοτε σὲ μηδαμινὰ ἀποτελέσματα. Οἱ ὑπάλληλοι, ὄργανα τῶν συμφερόντων καὶ τῶν σκοπῶν τῆς Κυβερνώσεως τῆς τάξεως, πολλὰς δὲ φορές καὶ τῆς Κυβερνώσεως Κλίμας μιᾶς τάξεως, θὰ μποροῦσαν νὰ ἦσαν ἀληθινοὶ ἀρχόντες καὶ

υπάλληλοι για τὸ λαὸ καὶ ὄχι γιὰ τοὺς Κυβερνῶντας, ἐὰν ἐξελέγοντο, ἐπαύοντο ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ ἐλογοδοτοῦν πρὸς αὐτόν. Εἰς αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο ὑψώθηκε ὁ ὑπάλληλος μόνο στὴν Κομμούνα τὸ 71 καὶ στὴ Ρωσσία τὸ 1917 καὶ θὰ ὑψώνεται στὸ ἴδιο ἐπίπεδο σὲ κάθε χώρα ποῦ θὰ ἐπικρατῇ ὁμοίως τέτοιο καθεστῶς. Χωρὶς αὐτὴ τὴ δάσι ὁ ὑπάλληλος εἶναι ἀπὸ τις περιστάσεις καταδικασμένος νὰ θρίσκειται σὲ ὅποιο ταπεινὸ ἐπίπεδο θρίσκειται σήμερα σὲ κάθε ἀστική χώρα, εἴτε μοναρχία εἴτε Δημοκρατία εἶναι αὐτή.

7) Ἡ παράδοσις εἰς τὰς ἐργατικὰς ὀργανώσεις, ὡς τοιαύτας, ὄλων τῶν ἐργοστασίων, πρὸ εἶχαν ἐγκαταλήψει οἱ ἰδιοκτῆτες τοὺς ἢ εἶχαν κηρύξει Lock-Out. Τὸ μέτρον αὐτὸ ἐνεῖχε κάποια ἐννοια ποινῆς, ἀλλὰ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μὴ θεωρηθῇ ἀπικρή τῆς ἐθνικοποιήσεως (κοινωνιοποιήσεως) τῶν Μέσων τῆς Παραγωγῆς τὴν ὁποία ἐσκόπει ἡ Κομμούνα. Μὲ τὴν ἐπικράτησι τῆς κοινωνικῆς ἐργατικῆς ἐπαναστάσεως ἀκολουθεῖ ἀναγκαιῶς ἡ περίοδος ἡ μεταβατικὴ πρὸς τὸν κομμουνισμό, κατὰ τὴν ὁποία δημιουργοῦνται ὄλοι οἱ ὅροι διὰ τὴν μέλλουσα ὀλικὴ Ἐθνικοποίησι τῶν Μέσων τῆς παραγωγῆς. Εἰς τὸ μεταξὺ ὅμως ὅποιος κλάδος τῆς δι-ομηχανίας εἶναι δυνατὸ νὰ ἐθνικοποιηθῇ, ἐθνικοποιεῖται, ἢ τίθεται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν ἐργατικῶν κατ' ἐργοστάσιο ἐπιτροπῶν, ποῦ παρασκευάζουν τὴν μετέπειτα ἐθνικοποίησι. Ἡ Κομμούνα δὲν εἶχε ἴσως σαφῆ τὴν ἐννοια αὐτῆ, ὅπως οἱ Ρῶσοι Μποσεβίκοι. Μία θαυμασία ἐξήγησι ἔκαμε ὁ Λένιν στὴν μπροσούρα τοῦ «Les Problèmes du Pouvoir des Soviets» στὴν ἀρχὴ τῆς Ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ κατόπιν ἡ πείρα συμπλήρωσε τὰς γνώσεις τῶν Ρῶσων ἡγετῶν, ὥστε σήμερα νὰ ἔχουν τελείως κατανοήσει τὸ πειδὸ δύσκολο αὐτὸ καὶ λεπτὸ ζήτημα τοῦ θετικῆς ἔργου μιᾶς ἐργατικῆς ἐπαναστάσεως. Πάντως ἡ Κομμούνα κατανοοῦσα τὸ πρόβλημα τῆς ἐθνικοποιήσεως, προέδω, ὡς εἶπομεν, σὰ ἄνω μέτρα, πολὺ σωστὰ ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ πρὸς σωτηρίαν τῆς κινδυνευούσης ἀπὸ τὰ ἄνω μέτρα τῶν ἰδιοκτητῶν, παραγωγῆς.

8) Ἡ κατάργησις τῆς ἀστυνομίας καὶ ἀντικατάστασις τῆς ὑπὸ τῆς πολιτοφυλακῆς. Τὸ μέτρο αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα μέσα πρὸς ἀφοπλισμὸ τῆς κυβερνώσης τάξεως. Ἡ ἀστυνομία, ὁμᾶς ἐνοπλος πρὸ παντὸς πρὸς στήριξιν τῆς δικτατορίας ἐντὸς τῆς χώρας, σύμμαχος δὲ τοῦ στρατοῦ σὲ κάθε περίοδο ἀντιδράσεως, δὲν μπορεῖ νὰ νοηθῇ στὴν ἐποχὴ τῆς καταλύσεως τῆς δικτατορίας τῆς ἡττηθείσης τάξεως. Ἡ πολιτοφυλακὴ ἐξ ἄλλου, ἀπορρέουσα ἀπὸ τὸν λαὸ ἀπ' εὐθείας, χρησιμεύει πρὸς στήριξιν τῆς δυνάμεως τοῦ λαοῦ. Πολὺ ὀρθὰ ἐπομένως ἡ Κομμούνα

καὶ μετέπειτα ἡ Ρωσσία τῶν Σοβιετ τὴν ἀνύψωσε σὲ περιωπῆ, καταργήσασα τὴν ἀντιδραστικὴ ἀστυνομία, ποῦ ἔμαθε πάντα νὰ ὑπηρετῇ τοὺς ἐγκληματικούς σκοποὺς τῆς ἀρχούσης κλίκας καὶ τάξεως καὶ νὰ προσφέρῃ τὴν ὀργανωμένην τῆς δυνάμι τόσο γιὰ τὴν κατατυράννησι τῶν μαζῶν τοῦ λαοῦ, ὅσο καὶ γιὰ τὴν κατάπνιξι κάθε ἐλευθερίας ποῦ θὰ προσέκρουε πρὸς τὰ ὄρια τοῦ πολιτικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ συμφέροντος ποῦ διαγράφει ἡ αὐθαιρεσία τῆς Κυριάρχου ἐκμεταλλευτῆς τάξεως, τῆς κατόχου τῶν Μέσων τῆς παραγωγῆς.

9) Ἡ θέσισις τῆς δωρεάν καὶ καθολικῆς παιδείας. Τὸ σπουδαιότερο αὐτὸ κοινωνικὸ νομοθέτημα σελαγίζει καὶ θὰ σελαγίζη πάντοτε ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν στὸ κόσμον αὐτὸν ἄνθρωποι ποῦ ἐννοοῦν τὴ σημασία τοῦ. Καὶ σήμερα στὴ Ρωσσία, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου ὀρμώνται ὄλοι οἱ νέοι σπουδασταί. Ἐτοι ἡ παιδεία δὲν θὰ εἶναι πειὰ τὸ ὄργανο τῶν ὀλίγων εὐνοουμένων τοῦ καθεστώτος, ἀλλὰ τὸ γενικὸ ἀγαθὸ, ποῦ πρόκειται νὰ ἀλλάξῃ τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου καὶ ν' ἀνοίξῃ νέους ὀρίζοντας στὴν ἐποχὴ ποῦ θ' ἀκολουθήσῃ. Κανένας σήμερα δὲν τολμάει νὰ πῇ πῶς ἡ παιδεία πρέπει νὰ μείνῃ κτῆμα τῶν ὀλίγων, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα μένει ἔτσι. Ἐφ' ὅσον ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία κυριαρχεῖ, εἰς τοὺς ὀλίγους «ἐκλεκτοὺς» μένει ἡ παιδεία, τὸ δὲ σκότος σκεπάζει τις Κοινωνικὰς τάξεις ποὺ δὲν κατέχουν, ἀλλὰ δουλεύουν ὑπὸ τὴν κατέχουσαν. Ἡ Κομμούνα καὶ ἡ Ρωσσία ἔλυσαν τὸν γόρδιον αὐτὸν δεσμόν, διότι ἔλυσαν τὸ ζήτημα τῆς ἰδιοκτησίας. Ἴδου ἡ ἀπλή καὶ αὐταπόδεκτος ἀλήθεια.

10) Ὁ Κανονισμὸς τοῦ μισθοῦ τῶν Δημοσίων ὑπαλλήλων ὥστε τὸ ἀνώτατο ὄριο αὐτῶν νὰ μὴ ὑπερβαίῃ τὸ ἡμερομίσθιο ἐνὸς καλοῦ ἐργάτου. Ἐτοι ἐμποδίσθηκε ἡ δημιουργία προνομιοῦχων καὶ τυράννων ἐπὶ τῶν πενομένων ἐργατῶν.

11) Ἡ περιέλευσις τῶν δημοσίων functions εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐξουσίαν, πρᾶγμα ποῦ σημαίνει συγκέντρωσι τῆς οἰκονομικῆς δυνάμεως γιὰ νὰ χρησιμοποιηθῇ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ὡς συνόλου.

12) Ἡ κατάπαυσις τοῦ μέτρου τῆς ἐπιβολῆς προστίμων εἰς τοὺς ἐργάτας ὑπὸ τῶν ἐργοδοτῶν, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ ὀποιοῦ κατώρθωναν οἱ ἐργοδοταὶ νὰ ἐπιτυχάνουν τὴν μείωσιν τοῦ γλίσχρου ἡμερομισθίου καὶ ἔτσι τὴν αὐξῆσιν τῆς ὑπεραξίας.

Ἴδου ἐν συνόψει τὸ ἔργον τῆς Κομμούνας 1). Ἐν δὲ εἰς τὸ θετικόν

1) Λεπτομερῆ πίνακα ὄλων τῶν διαταγμάτων καὶ πράξεων τῆς Κομμούνας βλ. ἐν σελίδι 16 καὶ ἐπομ. ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ 1921 τῆς Clarté τῶν Παρισίων ὑπὸ τὸν τίτλον «La Commune de Paris» ἐνθα καὶ ὄλα τὰ ἔγγραφα τῆς Κομμούνας.

αυτό δημιουργικόν ἔργον προσθέσωμεν καὶ τὴν κατάρριψιν τοῦ «κολοσιαίου συμβόλου τῆς στρατιωτικῆς δόξης», τῆς τήλης τῆς Vendôme, ἔχουμε πλήρη διάρρηξιν κάθε δεσμοῦ πρὸς τὸ παρελθόν καὶ ἔναρξιν μιᾶς νέας ἱστορικῆς περιόδου. Αὐτὴ δὲ ἡ ἐνέργεια κατὰ τῆς στήλης τοῦ θριάμβου, δὲν ἦτο τίποτ' ἄλλο, παρὰ ὡς λέγει ὁ Μάρξ εἰς τὸ προμνησθὲν βιβλίον του, μιὰ διακήρυξις ὑπὸ τοῦ νέου αὐτοῦ ὑποδειγματικοῦ Κράτους, τοῦ νέου αὐτοῦ Κοινωνικοῦ καὶ Πολιτικοῦ τύπου, περὶ τῆς ἐνάρξεως νέας ἐποχῆς, περὶ τῆς ὁποίας ἡ μὲν Κομμούνια εἶχε πλήρη συνείδησιν καὶ γνῶσιν, τελείαν δὲ ἔχουσαν οἱ Βοναπαρτισταὶ καὶ Πρώσοι, οἱ ὁποῖοι ἔμειναν κατὰπληκτοὶ ἀπὸ τὸ ἀνεξήγητο καὶ ἀκατανόητο δι' αὐτοὺς γεγονός τῆς κατάρριψως τῆς «Ἐνδόξου στήλης».

IV. ΠΤΩΞΙΣ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΑΣ

Τὸ τραγικὸ τέλος τῆς Κομμούνιας εἶναι γνωστὸ εἰς ὅλους. Ἄλλ' ὅμως δὲν εἶναι περιττὸ νὰ εἰσελθῶμεν μὲ δύο γραμμὰς εἰς τὰ συντελεσθέντα τότε κατὰ τοῦ ἀτυχοῦς παρισίου ἐργατικοῦ λαοῦ ὑπὸ τῶν «Κανιθάλων τῶν Βερσαλλειῶν, ποῦ δὲν θὰ ἔφριττον οὔτε πρὸ θαλασσῶν αἱμάτων» 1).

Στίτια στὰ ὁποία κτέφυγαν Ἔθνοφρουροὶ νὰ σωθοῦν, ἐκάησαν μὲ πετρέλαιον. Οἱ Δεκεμβριανοὶ ἀντεπαναστάται στρατηγοὶ ὡς λέγει ὁ Μάρξ ἐπνίξαν στὸ αἷμα ὄσους πολίτας συνεχίνησε ἡ κραυγὴ τῆς 18 Μαρτίου «Ζήτω ἡ Κομμούνια».

Ἡ ἄκρα ἀντίθεσις πρὸς τὴν αὐτοκρατορίαν ἦτο ἡ Κομμούνια, ἐπομένως οἱ Βοναπαρτισταὶ νικημένοι μοναρχικοὶ ἐστραγγάλισαν τὴν προοδευτικὴν αὐτὴν φάσιν, τὴν σημειωθεῖσαν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Σ)δρίου, ὅπως ἐπνίξαν καὶ αὐτὴν τὴν ἴδιαν τὴν ἐπανάστασιν. Οἱ γενναῖοι Κομμουνισταὶ αἰχμάλωτοι ἐτουφεκίζοντο σωρηδὸν εἰς τοὺς δρόμους, ἐμπρὸς εἰς τὸν τοίχον τοῦ Νεκροταφείου Περ-Δασιέζ, εἰς τὰς πλατείας καὶ τὰ σπίτια των, ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν αἰχμαλώτων τῶν Γερμανῶν. Ἐθάπτοντο ζωντανοὶ οἱ τραυματαὶ ἀναμιξ μετὰ τῶν νεκρῶν εἰς τοὺς μεγάλους λάκκους ἢ ἐρρίπτοντο στὸν ποταμὸν χωρὶς εὐσπλαχνία. Ἐκατοντάδες παιδιῶν κάτω τῶν 14 ἐτῶν ἐσκοτώθησαν στὰ ὁδοφράγματα. Πλεῖστοι δὲ γυναῖκες πέσανε ὅπως λέγει ὁ Βαντερβέλντ (2) «μὲ λουλού-

1) Μανιφέστο τῆς κομμούνιας τῆς 7 Ἀπριλίου 1871.

2) Κομμούνια τῶν Παρισίων σελ. 13.

» διαπασχαλιᾶς στὴ μέση τους πολεμήσανε ὀλημερίς γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦνε » τὸν ἀδερφό τους ... καὶ οἱ δρόμοι τοῦ Παρισίου εἶταν γεμάτοι ἀπὸ πτώματα μὲ φοβότες καὶ μακρὰ μαλλιά ποῦ κολυμπούτανε σὲ ποτάμι αἷμα χτυπημένα ἀπὸ Βερσαγιζικὲς σφαίρες».

Ἡ ἐκδίκησις ποῦ ἔλαβε ἡ ἀστική τάξις καὶ ἡ ἀριστοκρατία ἀπὸ τοὺς ἐργάτας Κομμουνιστὰς ὑπερέβη κάθε ὄριο θεμιτὸ καὶ ἀθέμιτο. Ἄσσιοι ἱστορικοὶ ὡς ὁ Hazen εἰς τὸ Σύγγραμμά του «Europe Since 1815» λέλειδτι ἡ ἐκδίκησις ποῦ πῆρε ἡ Κυβέρνησις ἀπὸ τὴν Κομμούνια ἦτο χωρὶς ὄρια εὐσπλαχνίας. Ὁ δὲ περίφημος ἱστορικὸς Hanotaux εἰς τὸ Κλασσικὸν ἔργον του «France Contemporaine» καθορίζει ὅτι οἱ φονευθέντες «χωρὶς κινένα νόμο, χωρὶς κινένα δίκαιον καὶ χωρὶς λόγον» ἀνέρχονται εἰς 17000 ψυχάς. (*) Ὁ δὲ Ἀμερικανὸς πρεσβευτὴς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰς τὸ Παρίσι, E. B. Washburne, εἰς τὴς ἐπίσημες ἐκθέσεις του εἰς τὴν Κυβέρνησιν του περὶ τῆς Κομμούνιας, (**) ἀναφέρει τραγικὰ γεγονότα. Ἔτσι ἐκ τῶν εἰδικῶν αὐτῶν συγγραμμάτων ἐξάγεται ὅτι εἰς τοὺς δρόμους τῶν Παρισίων, τὴς πλατείας, ἰδιωτικὸς καὶ Δημοσίους κήπους, ἐφαίνοντο καθ' ὅλην τὴν αἵματηρὰ ἐδοξμάδα λάκκοι γεμάτοι χιλιάδες ἀνθρωπίνων πτωμάτων, πεταγμένων φύρδην - μίγδην ἀπὸ τοὺς νεκροθάπτες. Ἀνάμεσα δὲ στὰ πτώματα ἦσαν καὶ τραυματαὶ καὶ ἐτοιμοθάνατοι ἀδιακρίτως φύλου καὶ ἡλικίας.

Ὁ ἀμερικανὸς αὐτὸς πρεσβευτὴς, ὅστις, εἰρήσθω πρὸς μεγαλυτέραν διαπίστωσιν τῶν ἀνωτέρω, ἦτο ὁ μόνος ξένος πρέσβυς ποῦ παρέμεινε στὸ Παρίσι κατὰ τὴν περίοδο τῆς Κομμούνιας, κάθε ἄλλο παρά συμπαθεῖσε τὴν Κομμούνια. Μάλιστα ἔτυχε καὶ μεγάλων τιμῶν διὰ τὴν ἀντιδραστικότητάτου καὶ μεγάλων ἐπαίνων παρὰ τοῦ Γαυλιέλου τοῦ Α' τοῦ Βίσαρχ.

*) Διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς πληροφορίας αὐτῆς παραθέτομεν τὴν γνώμη, ἣν ἔχει ὁ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας Charles Douner Hazen εἰς τὴν «Κριτικὴν Βιβλιογραφίαν» του (σελ. 752 καὶ ἐπ.) περὶ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ τοῦ Ἀγοτῶ. «Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι ἔργον μεγίστης σπουδαιότητος, λεπτομερές, ἀθηντικόν, παρέχον ἀλατῆτους πληροφορίας περὶ τῶν γεγονότων καὶ τῶν προσώπων κ. λ. π.»

**) Τὸν ἀριθμὸν τῶν τουφεκισθέντων ὁ ἀντιδραστικὸς Στρατηγὸς Μάκ - Μακὸν κατὰδίδάξει εἰς 1500. Ἄλλοι ἱστορικοὶ ἀποδεικνύουν ὅτι οἱ τουφεκισθέντες ἀνέρχονται εἰς 30000 - 40000. Βαντερβέλντ ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 15.

6) Αἱ ἐκθέσεις αὐτὰς ἐδημοσιεύθησαν ἐπίσημως εἰς τόμον ἀπὸ 222 σελίδας «Franco - German War and the Insurrection of the Commune» ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν (ὑπουργοῦ ἐξωτερικῶν) καὶ τὸ περιεχόμενόν τους εἶναι ἀναμφισβητήτου ἀληθείας καὶ κύρους.

του Τιέρσου και αὐτοῦ τοῦ Γαμβέττα χάριν πολιτικῆς σκοπιμότητος. Πλὴν ὅμως παρ' ὅλα αὐτά, σὰν ἐντιμὸς ἄνθρωπος μᾶς δίδει τίς ἀντικειμενικῆς παρατηρήσεις και διηγήσεις του, ἀπὸ τίς ὁποῖες ἔχουμε ἓνα πρώτης τάξεως ὕλικὸν γιὰ τὰ τότε τραγικὰ δράματα, τῶν ὁποίων κύριος δρᾶστης εἶναι ὁ Τιέρσος. Ἐπίσης σπουδαῖον ὕλικὸν μᾶς δίδουν ὁ Zevort εἰς τὴν « Histoire de la troisième Republique, και πλείστοι ἄλλοι ἄστοι συγγραφεῖς, ὡς ὁ G. Weill εἰς τὴν « Histoire du Mouvement Social en France » κ. λ. π. Γιὰ νὰ μὴ φανῶμεν δὲ ἐπιρρεασμένοι και παρεξηγηθῶμεν ἀπὸ τοὺς ἔχοντας ἄδικη και φανατικὴ προκατάληψιν κατὰ τῶν σοσιαλιστῶν συγγραφέων, δὲν πέρνομε τὰς πηγὰς μας ἀπὸ τοὺς τελευταίους ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τοὺς ἄστούς. Ἔτσι μπορούμε νὰ διαπιστώσουμε χωρὶς ἐναντίον μας ἀντίρρησην, ὅτι πλὴν τῶν 17000 τουφεκισθέντων και τῶν διπλασίων τραυματισθέντων, πλεον τῶν 43,000 κομμουνιστῶν ἐφυλακίσθησαν και πλεον τῶν 350,000 ! προεγράφησαν, ἀναβιωσασῶν τότε ἐν μέσῳ αἰῶνι βιομηχανικοῦ πολιτισμοῦ τῶν Proscriptionum. Δεκάδες χιλιάδες ἐργατῶν ἐξωρίσθησαν εἰς Ν. Καληδονία και ἐκεῖ οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν ἐτελεύτησαν ἀθλίως. Ἡ ἀστικὴ τάξις τῆς Γαλλίας ἔχυσε τότε τόσο προλεταριακὸν αἷμα, ὥστε ὁ ἐργατικὸς κόσμος τῆς ὑψηλοῦ ἔμεινε ἐμβρόντητος. Μόλις δὲ μετὰ 10ετιᾶν περίπου, κατόπιν τοῦ ἀγῶνος τοῦ Γαμβέττα κυρίως, ἐδόθη ἀμνηστία εἰς ὄσους κατώρθωσαν νὰ σωθῶν ἀπὸ τὴν λυσσώδη αὐτὴν μανίαν τῆς μπουρζουαζὶ και τῆς ἀριστοκρατίας.

IV. ΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΑΣ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

Ἔτσι ἐγεννήθη, ἔτσι ἔζησε και ἔτσι ἀπέθανε ἡ μεγάλη αὐτὴ προσπάθεια τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Τὸ ἔργο ὅμως και τὰ διδάγματα ποῦ ἀφήκε σὲ μᾶς τοὺς ἐπιγενομένους εἶναι πολυτιμότερα. Ἡ γνῶσις δὲ αὐτῶν και ἡ ἐπ' αὐτῶν κριτικὴ εἶναι προωρισμένη νὰ φωτίσῃ τὰ δῆματα τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ὅταν αὐτὴ θ' ἀνέλθῃ ἀργὰ ἢ γλιγγορα στὸ ἐπίπεδο ποῦ ἀνῆλθε τὸ 1871 στὴ Γαλλία και τὸ 1917 στὴ Ρωσία.

Τὰ διδάγματα τῆς Κομμουνᾶς εἶναι ἐκεῖνα ποῦ πρὸ παντὸς καθωδήγησαν τὸ ἔργον τῆς σημερινῆς Ρωσίας. Καὶ δικαίως, διότι ἡ Κομμουνᾶ και ἡ ἐν γένει σοφὴ γνῶσις τῆς φιλοσοφίας τοῦ Μαρξισμοῦ ἦτο διὰ τὴν Ρωσία, ἀφ' ἑνὸς τὸ φαεινὸ παράδειγμα τῆς πράξεως, ἀφ' ἑτέρου ὁ τρόπος τῆς γνώσεως τοῦ παρόντος και ἡ προσαρμογὴ πρὸς αὐτό, ἀλλὰ και τῆς γνώσεως τοῦ μέλλοντος. Τὸ τελευταῖον δ' αὐτὸ δὲν ἐπιτυχάνεται προφητικῶς, ἀλλὰ μὲ βασισμὸν τῆς ἐρεῦνης τοῦ παρελθόντος και

τοῦ παρόντος και τῆς ἀνευρέσεως τῶν κυριωτέρων λόγων και αἰτίων, ποῦ παρεμπέπουν ἢ θὰ παρεμπέσουν στὴν ἐξέλιξιν τῶν Κοινωνιῶν. Βεβαίως ἡ μέθοδος αὐτὴ, ἡ ὁποία εἶναι ἀπηλλαγμένη δογματισμοῦ, ποῦ εἶχον ὡς κύριον γνώμονά των οἱ παλαιο-Μαρξισταὶ και τὸν ὅποιον κατεδίκασε διὰ παντὸς ἡ Νεο-Μαρξικὴ Σχολή, δὲν εἶναι ἡ φιλοσοφικὴ λιθὸς, οὔτε ὁ Ἰσπανὸς Σχολαστικὸς, ποῦ ἀπέρριπτε κἄθε τι ποῦ δὲν περιείχετο στὸν Ἀριστοτέλη, οὔτε ὁ παλιῆς Ὀθωμανός, γιὰ τὸν ὅποιο ὁ κόσμος σύμπας ἦτο τὸ περιεχόμενον τοῦ Κορανίου. Ἡ μέθοδος αὐτὴ εἶναι ἡ μέθοδος ποῦ διδάσκει τὴν ἔρευνα και τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ κοινωνικοῦ και πολιτικοῦ ἐδάφους, χωρὶς δογματισμὸν, χωρὶς φανατισμὸν, χωρὶς ἐγωιστικὴν πεποιθησιν, χωρὶς προφητισμοὺς, και μαντεῦει, χωρὶς ἐνθουσιασμοὺς και ἀπογοητεύσεις. Ὁ Μαρξισμὸς θέτει πρὸ παντὸς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς πεζῆς και σκληρῆς πραγματικότητος και τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἐξελισσομένων γεγονότων θετικῶς και ἐπιστημονικῶς και τὴν προσαρμογὴν πρὸς αὐτὰ και τὰς περιστάσεις, χωρὶς νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὴ γενικὴ γραμμὴ τῆς φιλοσοφικο-οἰκονομικῆς μας δάσεως, τοῦτέστι τοῦ Μαρξισμοῦ.

Δυστυχῶς ἡ Κομμουνᾶ δὲν ἦτο ἀνδρωμένη ὡς πρὸς τὴν μέθοδον αὐτὴν. Ἔτσι τὰ σφάλματά της ὡς και τῶν ἀρχηγῶν της ἦσαν ἄπειρα. Ἔτσι και ἡ πτώσις της ἦτο περισσότερον ἀναπόφευκτη. Τὸ ὅτι ἡ Κομμουνᾶ ἐπίστεψε ὅτι ὁ Δῆμος μπορούσε νὰ γίνῃ Κράτος σοσιαλιστικόν, ἦτο μία οὐτοπία¹⁾. Ὁ Δῆμος ὡς ἀποτελούμενος ἀπὸ πάσης τάξεως στοιχεῖα, δὲν μπορούσε ποτὲ νὰ γίνῃ ὄργανον τῆς ἀναγκαίας μεταβατικῆς περιόδου, ἀπὸ τῆς καταλήψεως τῆς ἐξουσίας μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὅποταν μία τάξις, ἡ ἐργατικὴ, μόνον ὄφειλε νὰ δικτατορήσῃ κατὰ τὴν περίδον αὐτὴν. Τὸ ὅτι ἐπέτρεψε ἡ Κομμουνᾶ τὴ καθολικὴ ψηφοφορία εἶνε ἓνα ἄλλο θανάσιμο σφάλμα της ὅπως εἶπαμε προηγουμένως. Ὅταν μία κοινωνικὴ τάξις καλεῖται ἀπὸ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἱστορίας νὰ καταλάβῃ τὴν ἐξουσίαν και νὰ ἐκτελέσῃ τὴν κοσμοϊστορικὴν της ἀποστολήν, μόνον στοὺς ὁπαδοὺς της μπορεί νὰ ἐπιτρέψῃ συμμετοχὴν στὴ Κυβέρνησιν και διοίκησιν, ἐπομένως νὰ τοὺς δώσῃ και τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν και ἐκλέγεσθαι. Ἡ Κομμουνᾶ παρεξήγησε τὴ σκληρὴ αὐτὴ ἀνάγκη και παρεσύρθη ἀπὸ τὴ θεωρίαν τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας και συγκυριαρχίας τοῦ ὄλου λαοῦ. Συγκυριαρχία ὅμως τοῦ ὄλου λαοῦ και ἐπομένως καθολικὴ ψηφοφορία θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ὄχι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ Καπιταλισμοῦ εἰς τὸν σοσιαλισμὸν— ἦν ἐποχὴν ἐξεπροσώπει κοινωνικῶς ἡ Κομ-

1) Πρὸλ. και Α. Σίβερν Σχετικῶν μελέτην περὶ Κομμουνᾶς ἐν Κομμ. Ἐπιθεωρήσει (Μάρτιος 1921).